

Τὴν προτομὴν ἐποίησεν ἀγαθὸς τῆς τέχνης τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Σκόπυ ὁμότεχνος, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας δὲ εὐγενῆς γόνος καὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ εἰκονισθέντος ἔξοχος ἐκτιμητῆς καὶ ζηλωτῆς, ὁ Κορ Θωμᾶς Θωμόπουλος.

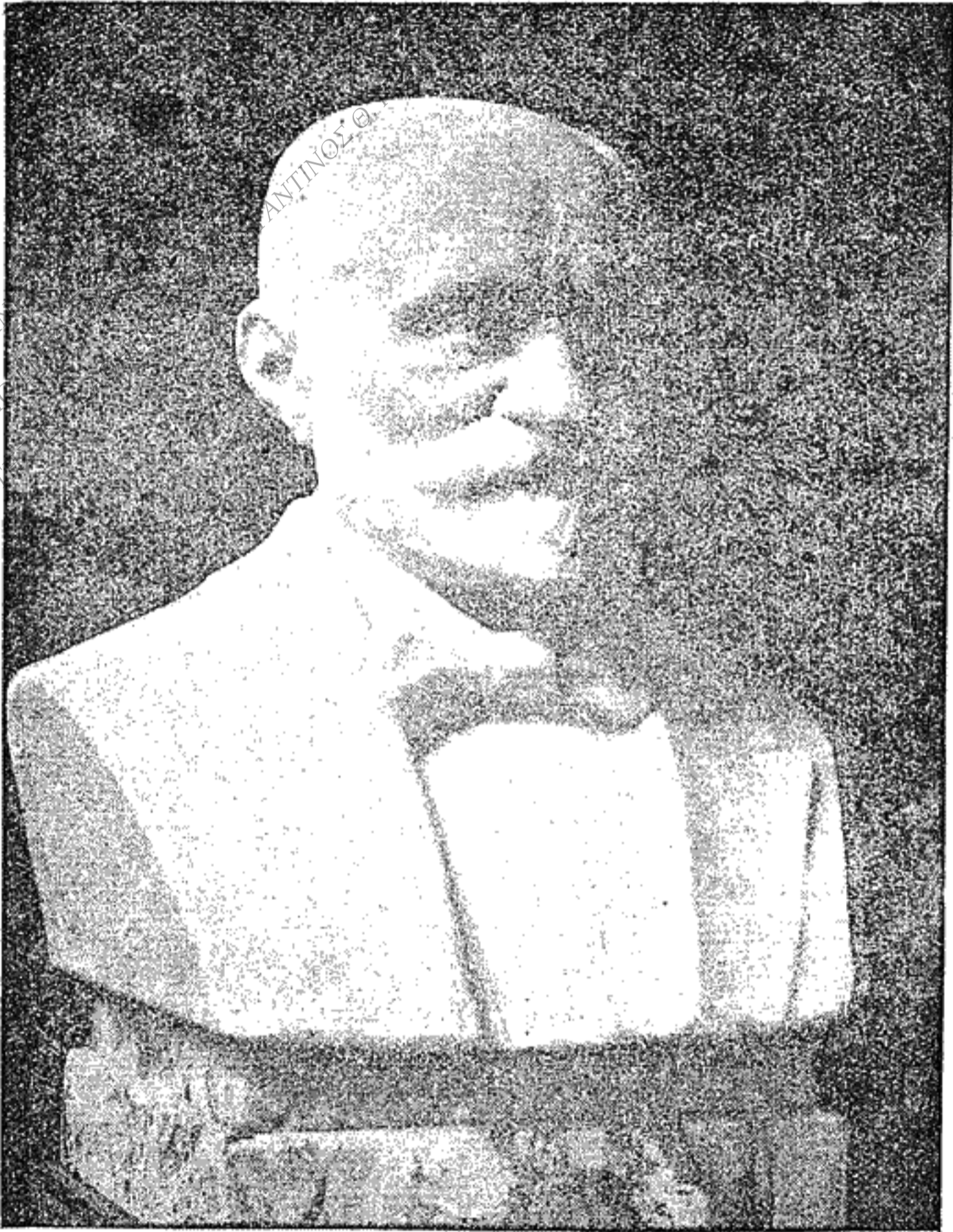
Καὶ νῦν, Κυρλαὶ καὶ Κύριοι, ἀποκαλύπτων τὴν προτομὴν καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἐκδηλώσω τὸν πληροῦντα κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην τὴν ψυχὴν πάντων ἡμῶν διάπυρον πόθον εὐχομαι, ὅπως ὁ Ὑψίστος μηκύνῃ τὸν βίον τοῦ σοφοῦ καὶ ἐθνικωτάτου Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου καὶ τὸ γῆρας αὐτοῦ καταστήσῃ θαλερὸν καὶ ἄλυπον, ἀξιῶσθαι δ' αὐτόν, ὅπως παρακολουθῇ καὶ ἐνισχύῃ ἐπὶ πολλοὺς ἔτι ἐνιαυτοὺς καὶ ὑπὸ αἰσιωτέροις τῆς πατρίδος αἰωνοῦς τὸ θαυμάσιον ἔργον τοῦ Συλλόγου ἡμῶν, φωτίζῃ δὲ τὸ ἔθνος καὶ παρασκευάζῃ ἱκανοὺς μιμητὰς καὶ διαδόχους.

Εἶτα ὁ κ. Μιχ. Βολονάκης ἀπεκάλυψε τὴν προτομὴν ὑπὸ τὰ ζωηρὰ χειροκροτήματα καὶ τὰς ἐπευφημίας τῶν παρευρισκομένων, οἵτινες πάντες πρὸς τὸν τιμώμενον ἄνδρα ἐγερθέντες ἠτένιζον πρὸς τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν γλυκεῖαν τοῦ σεβαστοῦ προέδρου μορφὴν τὴν τόσον ἐπιτυχῶς λαξευθεῖσαν.

Μετὰ ταῦτα προσηνέχθησαν ἀναψυκτικὰ καὶ ἠγέρθησαν προπόσεις ὑπὲρ τοῦ κ. Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου.

Ὁρίσθησαν δ' ὡς μέλη τῆς ἐπιτροπείας, ἵνα συγχαρῇ κατ' οἶκον τὸν σεβαστὸν διδάσκαλον, τὰ παρευρισκόμενα ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπείας πρὸς ἀνέγερον τῆς προτομῆς καὶ τοῦ Διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ Συλλόγου, διὰ κλήρου δὲ τινες ἐκ τῶν παρόντων κατὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν μελῶν τοῦ Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν.

Οὗτοι μεταδάντες εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μεθώνης ἀρ. 54 κατοικίαν τοῦ σεβαστοῦ προέδρου συνεχάρησαν αὐτῷ, προσφωνήσαντος τοῦ προέδρου τῆς Ἐπιτροπείας κ. Μιχαὴλ Βολονάκη διὰ τῶν ἑξῆς :

Η ΠΡΟΤΟΜΗ ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

(Έργον τοῦ κ. Θωμά Θεοδοσίδη)

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΜΙΧΑΗΛ ΒΟΛΟΝΑΚΗ

Σεβίσιτέ καὶ περιλημένε Καθηγητά,

Οἱ ἐν Ἀθήναις μαθηταὶ ὑμῶν καὶ θιασῶται ἀθρόοι συνελθόντες εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου ἐν ζῆτρᾳ ἀγαλλιάσει καὶ ἐνθουσιασμῷ ἐτέλεσαν τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς ὑμετέρας προτομῆς καὶ ἤκουσαν τὸν ῥηθέντα ἐπὶ τούτοις ἔπαινον. Ἀνέθεσαν δ' εἰς ἡμᾶς, ὅπως προσελθόντες συγχαρῶμεν ὑμῖν θερμότερα ἐπὶ τῇ μακροτάτῃ καὶ ἐξόχῳ ἐπιστημονικῇ καὶ ἐθνικῇ δράσει καὶ εὐχηθῶμεν ἀκμὴν ψυχῆς καὶ σώματος ἐπὶ μακρὸν εἰς χρόνον ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πατρίδος.

Μετ' ἐξαιρέτου εὐφροσύνης ἐκπληροῦντες τὴν ἡδίστην ταύτην ἐντολὴν ἀσπαζόμεθα εὐλαδῶς τὴν ὑμετέραν χεῖρα καὶ εὐχόμεθα ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ τὸν λοιπὸν βίον θαλερὸν καὶ γόνιμον, ὡς τὸν ἤδη δικνυθέντα, καὶ παραδειγματικὸν ἐς αἰεὶ εἰς τοὺς νεωτέρους.

Ὁ δὲ κ. Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης εὐχριστῶν θερμότερα διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν γενομένην ἔκτακτον αὐτὴν τιμὴν εἶπε τὰ ἑξῆς:

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ κ. ΣΜ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

Προσφιλέστατοί μοι σύστρατιῶται ἐν τῷ βῶετῇ ἀγῶνι τοῦ γεραροῦ Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν «Ἀνατολῆς» ὑπὲρ τῆς ἀνορθώσεως τῆς παλαιφάτου μεγάλης καὶ ὑπερενδόξου, ἀλλ' ἀτυχοῦς κοιτίδος τοῦ Ἑλληνισμοῦ Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἡ προθυμοτάτη καὶ ἐνθουσιώδης συνεργασία ὑμῶν παρεῖχέ μοι ἀνέκφραστον εὐφροσύνην καὶ φλογερότερον αἰεποτε καθίστα τὸν ζῆλόν μου ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἱερωτάτου σκοποῦ τοῦ Συλλόγου.

Νεώτεραι αἰεποτε νεαραὶ δυνάμεις τῆς ἀριστοτόκου ἡμῶν πα-

τρίδος προσετίθεντο συναγωνισται και παραστάται εις την ήδη εν ευέλπιδι πορεία ευρισκομένην Ιεράν φάλαγγα Ευάρεστα επηκολούθουν τάποτελέσματα, επ' οίς άρρήτως ηυφραινόμενην. Έάν δε νυν ειπω υμίν ότι ό βδετής ήμων γονιμώτατος άγων υπέρ της προγονικής ήμων πίστewς και παιδείας έγένετό μοι διαρκής χαρά και ευδαιμονία, λέγω αλήθειαν επί 35 μακρούς χρόνους την ψυχήν μου πληροῦσαν.

Διετέλουν οντως ευδαίμων, την δ' ευδαιμονίαν ταύτην ενέπνεέ μοι ό προς άνύψωσιν της πατρίδος ένθεος υμών ζήλος, ή μετ' άξιαγάστου προθυμία και φαιδρότητα άνάληψις και εκτέλεσις πάσης προς ευόδωσιν του Ιεροῦ σκοποῦ ένδεικνυμένης ύπηρεσίας, ό Ιερός ένθουσιασμός των νεαρών φοιτητών προς τά ύψηλά και ιδεώδη και ό διακαής αυτών πόθος, όπως φανῶσιν άντάξιοι των μεγάλων προγόνων.

Έμεις, οί τον βίον μου μακάριον άποδειξαντες, παρεσκευάζετε έν άγνοία μου και έτηρείτε μυστικόν επ' όσον ήτο δυνατόν τό κορύφωμα της προς έμέ άγάπης, την τιμητικωτάτην έορτήν άποκαλύψεως προτομής μου.

Άντι πάντων τούτων τί ν' άνταποδώσω υμίν ; Τί άλλο ή την έκφρασιν της βαθυτάτης ευγνωμοσύνης μου και την θερμοτάτην ευχήν, όπως άξιωθητε να ίδητε την ήμέραν, ήν ό Σύλλογος προέβαλεν ήμίν πολικόν άστέρα.

Ευγνωμονών δια τά θερμά συγχαρητήρια και τάς ευχάς υμών παρακαλώ, Κύριε πρόεδρε, να παράσχητέ μοι και ταύτην έτι την χάριν, να διερμηνεύσητε δηλαδή προς τους λοιπούς γενναίους συναγωνιστάς ήμων την βαθυτάτην μου ευγνωμοσύνην δι' όσα μετ' έμοῦ έμόχθησαν και υπέρ έμοῦ ευγενῶς έπραξαν.

Κατόπιν προσηνέχθησαν αναψυκτικά, ήγήρθησαν προπόσεις και πάλιν και ούτω έληξε τό πρώτον μέρος της συγκινητικής ταύτης έορτής.

Δια την έν τῷ Πανεπιστημίῳ τελετήν του έορτασμοῦ έστάλη τό έξής προσκλητήριο.

B

ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Ἰανουαρίου 1926.

Ἀξιότιμε Κύριε,

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τεσσαρακονταετοῦς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ εὐδοκιματώτατης διδασκαλίας τοῦ καθηγητοῦ κ. Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου καὶ τριακονταπενταετοῦς προεδρίας αὐτοῦ ἐν τῷ Μικρασιατικῷ Συλλόγῳ «Ἀνατολή» οἳ τε μαθηταὶ καὶ θαυμασταὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Σύλλογος ἀπεφάσισαν, ὅπως πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα ὀφειλομένης τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης τελέσωσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τὴν 17ην Ἰανουαρίου ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 11 π. μ. σεμνοπρεπῆ ἑορτὴν.

Ἐν ταύτῃ ὁ μὲν καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Κωνσταντῖνος Δογοθέτης θὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ διδακτικῆς δράσεως τοῦ ἑραροῦ Διδασκάλου, ὁ δὲ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Κωνσταντῖνος Λαμέρας λατρὸς περὶ τοῦ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀναμορφωτικοῦ ἔργου αὐτοῦ.

Γνωστὸν ποιοῦντες ὑμῖν τούτο παρακαλοῦμεν, ὅπως εὐαρεστηθῆτε γὰρ μετάσχητε τῆς ἑορτῆς ταύτης συντελοῦντες οὕτως εἰς τὴν πανηγυρικωτέραν διεξαγωγὴν αὐτῆς.

Διατελοῦμεν μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς

Η ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ

Κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν ἡμέραν καὶ ὥραν κατεκλύσθη ἡ μεγάλη αἴθουσα τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου ὑπὸ τῶν φίλων, θαυμαστῶν καὶ μαθητῶν τοῦ κ. Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου, καὶ ὑπ' ἄλλων ἐπιλέκτων μελῶν τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας καὶ ὑπὸ τῶν ποικίλων Μικρασιατικῶν ὀντιπροσωπειῶν, προσελθουσῶν προθυμότατα, ἵνα τιμήσωσι τὴν ἑορτὴν τοῦ φιλτάτου Διδασκάλου.

Εὐθὺς ἀμέσως ὁ πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου κ. Κ. Ζέγγελης εἶπε παῦρα μὲν ἀλλὰ λιγέα εἰσηγούμενος τὴν πανηγυρικὴν ταύτην τελετὴν. Κατόπιν ὁ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας κ. Κωνσταντῖνος. Λογοθέτης ἀπήγγειλε τὸν ἐξῆς λαμπρὸν λόγον.

Ἐξοχώτατοι κ. Ὑπουργοί, Ἐρίτιμε κ. Πρύτασι,
Κυρία καὶ Κύριοι,

Ἀριστοτόκος ἀείποτε ἀναδειχθεῖσα ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε ἐπαύσατο ἐπίλεκτα ἐκτρέφουσα καὶ διαπρεπῆ τέκνα, ἀτινα καὶ εἰς τὴν Ἐπιστήμην ἀτιμήτους ὑπηρεσίας προσήνεγκον καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς Πατρίδος εἰς ἀληθῆ θεότητα ἀνήγαγον. Εἶναι δὲ θαυμαστὸν, ὅτι καὶ ἐν τοῖς δυσκλήροις καὶ ἀτυχέσι χρόνοις οὐδέποτε διέλιπεν ἡ ἡμετέρα Πατρίς γεννώσα θεσπεσίους καὶ ἐκπρεπεῖς ἀνδρας, πάσης ὑψηλῆς ἰδέας θερμοὺς ἐραστὰς καὶ ἀκαμάτους θεραπευτάς. Ὅντως οἱ διάφοροι χρόνοι φωτεινὰς ἀνέδειξαν καὶ ἐκπάγλους καὶ ἰσχυρὰς διανοίας, αἵτινες τὴν σύγχρονον πνευματικὴν δύναμιν ἐκπροσωποῦσαι καὶ τὴν κοινωνικὴν ζωτικότητα ἐκφαίνουσαι περιτράνωσ μαρτυροῦσαι τὴν ἀπαράμιλλον καὶ προνομιούχον τοῦ Ἑλληνος φύσιν. Ἐὰν δὲ τοῦτο ἀληθεύῃ καθόλου λεγόμενον, ἐναργέστερον πάντως καὶ ἐκδηλότερον γίνεται ἰδίᾳ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ. Τὴν ὑψηλὴν ταύτην καὶ θεῖαν ἐπιστήμην, ἣν οἱ δαιμόνιοι ἐκεῖνοι Ἑλληγες ὡς ἀληθῶς ἐδημιούργησαν καὶ εἰς ἀνέρικτον περιωπὴν ἀνήγαγον οὐδέποτε ἐπαύσαντο καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν θεραπεύοντες καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν προάγοντες. Ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις εἰς τῶν ἐνδελεχῶς παρὰ τὴν δυσμένειαν τῶν καιρῶν τὴν φιλοσοφίαν θεραπευσάντων καὶ γονίμως τὴν φιλοσοφικὴν φιλολογίαν πλουτισάντων εἶναι ὁ γεραρὸς καθηγητὴς καὶ σεβαστὸς ἡμῶν διδάσκαλος κ. Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης. Τὴν ὑπέροχον ἀξίαν τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου καὶ κατ' ἐξοχὴν τὴν ἀδιάλειπτον ὑπὲρ τῆς Πατρίδος καὶ παραδειγματικὴν δρᾶσιν τιμῶντες προσηκόντως πάντες καὶ μάλιστα οἱ μαθηταὶ γηθοσύνως ἐορτάζομεν σήμερον τὸν 40ετῆ τοῦ διδασκάλου δόλιχον καὶ περιχαρεῖς ἀναμετροῦμεν τὴν τετιμημένην ταύτην καὶ

λυσιτελεστάτην εἰς τε τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν πατρίδα σταδιοδρο-
 μίαν, ἵνα ἔνθεν μὲν φόρον τινὰ εὐγνωμοσύνης ἀποτείσωμεν, ἔνθεν δὲ
 καὶ διδάγματα ἡμῖν αὐτοῖς ἐκ τῆς ἐπισκοπήσεως προσπορίσωμεν.
 Ἄλλ' οἱ ἄλλοι, οὓς ὁ ἐρίτιμος ἀνὴρ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἐνιαυτοὺς
 ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης, ἐπὶ πενήκοντα δὲ καὶ ἐπέκεινα ὑπὲρ τῆς πα-
 τρίδος ἀδιστακτικῶς καὶ ἀγενερότως ἐπετέλεσεν, εἶναι τοιοῦτοι καὶ τη-
 λικοῦτοι, ὥστε ἢ καταγραφὴ αὐτῶν καὶ ἔκθεσις νὰ καταστῇ ἔργον
 οὐχὶ εὐχερὲς εἰς τὸν μέλλοντα ἱστοριογράφον. Διότι ἡ φιλογενε-
 στάτη τοῦ ἀνδρὸς ἀκάματος δρᾶσις συνάπτεται ἀρρήκτως πρὸς τὴν
 ἱστορίαν τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος καὶ ἰδίᾳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας,
 ὑπὲρ ἧς ἀφιέρωσεν ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον καὶ ὅλας σχεδὸν τὰς δυ-
 νάμεις. Εἰς ἡμᾶς ἄρα τοὺς δικαίως συγκαίροντας καὶ εὐγνωμόνως
 ἐορτάζοντας ἑορτήν, ἣτις ἀποτελεῖ τιμὴν τῆς ἐπιστήμης καὶ ὕμνον
 τῆς φιλοπατρίας, ἐπιβάλλεται ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀμυδρά τις σκια-
 γραφία τοῦ μακροῦ καὶ πολυτιμοτάτου ἔργου, οἷον ἐλάχιστοι δύ-
 νανται νὰ ἐπιδείξωσι. Καὶ ἵνα νοηθῶσι τὰ αἴτια τὰ παραγαγόντα
 οὕτω μεγάλην καὶ ἐθνωφελῆ ἐνέργειαν, ἐπάναγκες νὰ ῥηθῇ ὅτι εἰς
 τὴν σπανίαν τοῦ πνεύματος εὐφυΐαν καὶ τὴν θαυμαστὴν τῆς καρ-
 δίας πρὸς πάντα τὰ ὑψηλὰ εὐαισθησίαν ἐπεκούρησαν εὐμενεῖς περι-
 στάσεις καὶ ἀγαθὴ τῆς τύχης συνδρομή. Διανύσας δηλαδὴ ὁ Μαργ.
 Εὐαγγελίδης τὴν ἐγκύκλιον παιδευσιν ἐν Κοιν)πόλει, ἔνθα ζωηρὸν
 τότε ἔσφυζε τὸ αἷμα τῆς Φυλῆς, ἔλαβε μὲν πρωῒμως ποικίλας
 ἀφορμάς, ὅπως συναισθανθῇ τοῦ ἀλυτρώτου ἔθνους τοὺς ἱερωτάτους
 παλμοὺς καὶ περικλείσῃ ἐν τῇ εὐγενεῖ ψυχῇ τοὺς ἀκοιμήτους τοῦ
 Ἑλληνισμοῦ πόθους, ἔσχε δὲ τὴν εὐκαιρίαν νὰ καταβάλλῃ ἐν τῇ Με-
 γάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ στερρὰ καὶ ἀσφαλῆ τὰ θεμέλια εὐρείας μορ-
 φώσεως καὶ ἑλληνοπρεποῦς παιδείσεως. Ἐν τῇ γεραρᾷ ἐκείνῃ
 Σχολῇ, τῇ φωτοδόλῳ πνευματικῇ ἐστὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἐδιδάχθη
 ὑπὸ σοφῶν διδασκάλων νὰ ἔχῃ πρότυπον τοῦ βίου τὰς πράξεις τῶν
 ἐπιφανῶν καὶ ἐνδόξων τῆς Ἑλλάδος ἀνδρῶν καὶ ἐνετράφη ὅλως
 ἐν καθαρῷ καὶ ἀκραιφνεῖ Ἑλληνισμῷ. Οὐχὶ μικρὰν δὲ ἐπὶ τὸν
 ὑστερον βίον ἔσχε ῥοπὴν ἢ ἐν τοῖς μαθητικαῖς χρόνοις βαθεῖα
 σπουδὴ καὶ ἀκριβῆς γνῶσις τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, ἣν
 οὕτω ἀκριβῶς καὶ τελείως ἔμαθεν, ὥστε ἠδύνατο ἀκόπως νὰ στι-
 χουργῇ ἐπικά καὶ λυρικά ποιήματα, ὅπερ σήμερον ἡμῖν ἐν τοῖς

χρόνοις τῆς ἀσυγγνώστου παραμελήσεως καὶ ἀπηνοῦς παρά τινων διώξεως τῆς ἐθνικῆς γλώσσης, ἐμποιεῖ ἀληθῆ κατάπληξιν. Μαθητῆς δ' ἔτι ὦν ἐξεδήλωσε ζωηρὰ καὶ θερμὰ τὰ φιλοπάτριδα συναισθήματα, διότι ἔδρυσεν ἐν Κων)πόλει τὴν Ἀδελφότητα τοῦ γενεθλίου χωρίου Μηχανιώνας ἐπικληθεῖσαν «Πρόσδον», ἣν ἠῦρυνεν ὕστερον εἰς Κυζικινὴν Ἀδελφότητα, σκοπὸν προτιθειμένην τὴν ἔδρυσιν καὶ διοργάνωσιν σχολείων καὶ παρθενωγυγείων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κυζικίου.

Περαιτώσας ἐν Κων)πόλει τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς ἦλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ φοιτητῆς ἐνεγράφη τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ἐν ἣ ἔδιδασκον κοσμοῦντες τὸ Πανεπιστήμιον ἄλλοι τε ἐπιφανεῖς καθηγηταὶ καὶ δὴ καὶ ὁ σοφὸς ἐλληνιστῆς Φίλιππος Ἰωάννου, ἐμεσουράνει δὲ τότε ἐν τῇ φιλολογικῇ στερεώματι τηλαυγῆς τοῦ Κόντου ὁ χρυσοφειγῆς ἀστήρ. Ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου γραμματικοῦ, οὗ ἐγένετο μαθητῆς προσφιλέστατος καὶ οἰκειότατος, ἠσκήθη ἔτι μᾶλλον περὶ τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἐδιδάχθη νὰ ἀπολαύῃ τῆς ὑπερόχου χάριτος καὶ τοῦ ἀμυθήτου κάλλους τοῦ ἀττικοῦ λόγου, οὗ γνώστης ἀπέδη ἀκριβοῦς καὶ χειριστῆς ἀπαράμιλλος. Παρεσκευασμένος λοιπὸν ἄριστα περὶ τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν ἐπέμφθη ὑπ' εὐμούσου καὶ φιλογενοῦς ἀνδρός, τοῦ ἀοιδίμου Μενελάου Νεγροπόντου, συσταθεὶς ὑπὸ τῶν οἰκείων καθηγητῶν εἰς Γερμανίαν, ὅπως σπουδάσῃ τὴν Φιλοσοφίαν. Ἐν τῇ τελεστηρίῳ ἐκείνῃ πάσης ἐπιστημονικῆς παιδεύσεως, μάλιστα δὲ τῆς φιλοσοφικῆς, ἐμυθήθη ὁ φιλόπονος νεαρὸς Ἕλληνας τὰ δυσσύμβλητα τῆς αὐστηρᾶς ἐπιστημονικῆς μεθόδου μυστήρια ὑπὸ τοῦ σεμνοῦ ἀρχιμύστου καὶ ἐνθέου ἱεροφάντου τῆς φιλοσόφου ιστοριογραφίας Ἐδουάρδου Ζέλλερ, ὅστις ἐπέτρεχε τῇ εὐγνώμονι μαθητῇ τὴν αὐτὴν ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ θέσιν, ἣν περ ἐν τῇ φιλολογίᾳ ὁ ἰσάξιός ἐκείνου Κωνσταντῖνος Κόντος Ὁ σοφὸς τοῦ Βερολίνου καθηγητῆς ἐτίμησε δικαίως καὶ ἠγάπησεν ἐπαξίως τὸν Ἕλληνα σπουδαστὴν, ὅστις ἀείποτε διετήρησε καὶ διατελεῖ ἔτι ζωηρὰν ἔχων καὶ προσφιλῆ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ διδασκάλου καὶ τῆς οἰκειοτάτης ἅμα καὶ ἀγυσιμωτάτης ἐκείνου ἀναστροφῆς. Ἡ διδασκαλία τοῦ Ζέλλερ ὤξυνε τὴν κριτικὴν δύναμιν καὶ ἐπόρισε τὴν γνῶσιν τῆς ὀρθῆς καὶ ἀπηκριβωμένης μεθόδου τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πηγῶν ἀνιχνεύσεως τῶν παντοίων φιλοσοφικῶν θεωριῶν καὶ

τὴν ἀποφυγὴν συγχύσεως διαφόρων δοξασιῶν. Τῆς δ' ἐπιστημονικῆς συγκροτήσεως καὶ τῆς ἐρευνητικῆς ἱκανότητος μαρτύριον κάλλιστον προήνεγκεν ὁ Μ. Εὐαγγελίδης διατρίδων ἐν Γερμανίᾳ, ὅτε τῷ 1882 ἐξέδωκε γερμανιστὶ περισπούδαστον πραγματείαν περὶ τῶν πηγῶν τοῦ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίου τοῦ Νεμεσίου (Zwei Kapitel aus einer Monographie über Nemesius und seine Quellen) ἀπαρχὴν ταύτην μακρᾶς καὶ ἀξιολόγου ἐπιστημονικῆς ἐργασίας.

Ἀρτιώτατα περὶ τὴν φιλοσοφίαν συγκεκροτημένος καὶ προσέτι δξώτατος ἐν ἐκυτῷ ἔχων τὸ κέντρον πρὸς ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν καὶ φιλοθενη ἐνέργειαν ἐπικηλῆθεν εἰς Ἀθήνας τῷ 1883. Ἐπανήλθεν ἔμπλεως χρηστῶν ἐλπίδων, ὅτι θὰ εὑρίσκε τὸ πατριον ἔδαφος πρόσφορον εἰς ὁμαλὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν καὶ ὄρους εὐμενεῖς πρὸς ἀπερίσπαστον εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἀφοσίωσιν. Καὶ δὲν εἶδε μὲν εὐθὺς τὰς ἐλπίδας δικαιουμένας, διότι πολλαὶ τότε παρενεδλήθησαν δυσχέρειαι καὶ δυσκολίαι, ἀλλ' εὐθαρσῆς ὢν καὶ ἠκιστα ἐνδοτικὸς πρὸς τὰ προσκόμματα ἐξηκολούθησεν εὐτολμος καὶ εὐελπὶς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ φιλοσοφικὰς μελέτας ἐξαγγέλων τάδε τὰ σοφὰ καὶ βαθυγνώμονα ρήματα. «Δὲν πρέπει νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς ἀξίας τῆς ἐπιστήμης ἐκ τῆς ἐκτιμήσεως, ἣν ἀπονέμει αὐτῇ ἢ καθ' ἡμᾶς γενεά, ἣτις ἀπὸ πολλοῦ κλυδωνίζεται ἀνερμάτιστος καὶ ἄνευ πηδαλίου. Ἡ γνώμη αὐτῆς οὐδεμίαν ἀξιῶσιν ἐπὶ λογικῆς ἀξίας καὶ ἀληθείας δύναται νὰ ἐγείρη. Αὕτη δύναται νὰ φρονῆ περὶ φιλοσοφίας ὅ,τι δήποτε, ἢ φιλοσοφία δ' ὅμως ἐστὶ καὶ θὰ διακείνη ἐς αἰετὸ θεμέλιον πάσης διανοήσεως καὶ πράξεως· ἐξ αὐτῆς θὰ ἐξαρτᾶται ἢ τύχη τῶν ἐθνῶν καὶ ἢ εὐδαιμονία τοῦ καθ' ἕκαστον ἀνθρώπου. Τὰ θεραπεύοντα αὐτὴν ἔθνη θὰ ἐπιπνέωσιν αἰεποτε ἐν τῷ ἀπεράντῳ αἰῶνι, ὡς τὸ πνεῦμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐπὶ τῆς ἀδύσσου, οἱ δὲ καταφρονῆται αὐτῆς κτηνωδῶς δουλεύοντες τῇ ὕλῃ καὶ ἐξαφκνιζόμενοι ἄϊστοι καὶ ἄπυστοι θὰ κείνται ὡς τὰ τῆς χλοερᾶς βοτάνης θρέμματα. Ἀλλὰ μὴ ἀποβάλλωμεν τὸ θάρρος ἐκ ταύτης τῆς ἀφιλοσόφου τάσεως τῆς ἡμετέρας γενεᾶς. Ἡ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν κλίσις ἐστὶ χαρακτήρ ἴδιος τοῖς Ἑλλησιν. «Οἱ Ἑλληνες σοφίαν ζητοῦσιν», ἔλεγεν ὁ Πλάτων τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. «Τὸ φιλομαθὲς ἐστὶ τοῦ Ἑλληνος χαρακτήρ», ἔλεγεν ὁ Παῦλος τῆς ἑλλη-

νικῆς φιλοσοφίας. « Ἡ θεωρία τὸ ἥδιστον καὶ ἄριστον », ἐκήρυττεν ὁ Ἀριστοτέλης· « φιλοσοφεῖτε μᾶλλον ἢ ἀναπνεῖτε », ἦτο τὸ παρακέλευσμα καὶ τὸ ἱερὸν σύμβολον τῶν πατέρων ἡμῶν. Ἀδύνατον νὰ ἀρνηθῆ τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος τὴν φύσιν αὐτοῦ· αὐτῇ πάλιν θ' ἀκολουθήσῃ, αὕτη δὲ καὶ μόνη θὰ σώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἐνεστώσης βαναυσουργίας». Τοιαύτην λοιπὸν ἔχων περὶ τῆς φιλοσοφίας ὀρθὴν γνώμην καὶ συνειδὼς ὅτι ἡ ἀποστολὴ αὐτοῦ ἦτο ὑψηλὴ καὶ μεγάλη ἐξηκολούθησεν ἐνδελεχῆ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν, ἧς νέος καρπὸς ὀριμώτατος ἐπεφάνη τῷ 1885 ἢ « Ἱστορία τῆς θεωρίας τῆς γνῶσεως », ἐν ᾗ περισπουδᾶστω συγγράμματι πρῶτος αὐτὸς ἐν συνεχείᾳ διαλαμβάνει περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς γνωσιολογίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων μέχρι τοῦ Σωκράτους. Διερευνᾷ δηλαδὴ κατὰ τὰς πηγὰς μετ' αὐστηρᾶς ἐπιστημονικῆς μεθόδου καὶ θαύμαστῆς ἀγχινοίας τὸν τρόπον, κατ' ὃν οἱ φιλόσοφοι ἐκεῖνοι ἐπεχείρησαν νὰ ἐπιλύσωσιν ἐν συναφείᾳ πρὸς τὰς ὀντολογικὰς αὐτῶν ἀρχὰς τὸ σπουδαιότατον πρόβλημα τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν ὁρίων τῆς γνῶσεως.

Ἐν ἔτος ὕστερον, τουτέστι τῷ 1886, ἐξέδιδεν ὁ Μ. Εὐαγγελίδης τὸ « Α' τεύχος τῶν Φιλοσοφικῶν Μελετημάτων », ἐν ᾗ περιέχονται πλείστου λόγου ἄξια φιλοσοφικὰ μελέται καὶ πραγματεῖαι, οἷον Περὶ τῶν Ἑλλήνων προδρόμων τοῦ Δαρβίνου, Περὶ τοῦ Ἰσλαμισμού καὶ τῆς ἐπιστήμης. Περὶ τοῦ περὶ ἀπείρου τὸ μέγεθος λόγου τοῦ Ζήνωνος. Ἡ τελευταία δ' αὕτη ἐν ἀγαστῇ χάριτι καὶ ἀμέμπτῳ ἀττικῷ λόγῳ συντεταγμένη μελέτη εἶναι πασιφανέστατον μάρτυριον τῆς ἰσχυρᾶς διανοήσεως καὶ τῆς εὐστόχου κριτικῆς δυνάμεως τοῦ συγγραφέως. Διότι διορθῶν εὐφυῶς καὶ πειστικῶς τὸν παρὰ Σιμπλικίῳ φερόμενον λόγον τοῦ Ζήνωνος, τὸν ἀποδεικνύοντα τὰ πολλὰ ἄπειρα τὸ μέγεθος, καὶ ἐλέγχων ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ χωρίου διὰ λόγων ἰσχυρῶν καὶ ἀδιασείστων τὰς γνώμας σφωτάτων Γερμανῶν ἐρευνητῶν, τοῦ τε Ἐγέλου, τοῦ μεγάλου ἐκείνου φιλοσόφου, καὶ τοῦ Ritter καὶ τοῦ Brandis καὶ τοῦ Zeller, ἀποκαθίστησι διὰ μικρᾶς μεταβολῆς τοῦ κειμένου τὸν ἀληθῆ Ζηνώνειον κατὰ τῶν πολλῶν λόγον καὶ προστίθησι νέον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς τοῦ Ζήνωνος φιλοσοφίας ἐπιχείρημα.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει, ἐν ᾗ ἐδημοσιεύθησαν τὰ Φιλοσοφικὰ Μελε-

τήματα, ἔξε' ὅτι καὶ ἡ Σύνοψις τῆς Φιλοσοφίας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν περιληπτικὴν ἔκθεσιν τοῦ περιωνόμου Zeller, ἐν τῷ ἔργῳ ὁ συγγραφεὺς ἀποδίδωσιν εὐστοχώτατα μᾶλλον δ' εἰπεῖν ὑπερβάλλει τὴν χάριν καὶ ἐνάργειαν τοῦ πρωτοτύπου. Οὐ μόνον δὲ ἴδια καὶ αὐτοτελῆ συγγράμματα ἐξέδιδεν ἀλλὰ καὶ παντοίας ἐπιστημονικὰς πραγματείας καὶ ἐπικαίρους πρὸς ἔθνικὰ ζητήματα διατριβὰς κατεχώριζεν ἐν ἐπιστημονικοῖς καὶ πολιτικοῖς περιοδικοῖς. Τοιαῦται εὕρισκονται θαυσιεῖς ἐν τε τῇ Ἀθηνᾷ, τῷ περιοδικῷ τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας, ἧς ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κυριωτάτων ἰδρυτῶν καὶ σπουδασιωτάτων μελῶν, καὶ ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένῳ «Ἐνοφάνει», τῷ περιοδικῷ τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου. Αἱ πραγματεῖαι εἶναι πολλαὶ καὶ περισπούδαστοι, συλλεγόμεναι δὲ θέλουσιν ἀποτελέσει οὐχὶ ὀλίγους τόμους.

Παράλληλος πρὸς τὴν συγγραφικὴν δρᾶσιν ἔδαινε καὶ ἡ διδασκτικὴ ἐνέργεια τοῦ ἀνδρός· διότι εὐδοκιμήσας καὶ διορισθεὶς τῷ 1885 ὑφηγητῆς τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἐδίδασκεν ἐπιμελῶς καὶ τελεσφόρως τοὺς φοιτητὰς πληρῶν παντελῶς τὸ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ οἰκείου καθηγητοῦ ἐπιγενόμενον κενόν.

Ἐξίρητα λοιπὸν ἐπιστημονικὰ ἐφόδια κεκτημένος καὶ σπουδαίαν διδασκτικὴν ἱκανότητα ἐπιδειξάμενος ἦτο ὁ μόνος ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐνδεδειγμένος πρὸς κατάληψιν τῆς χηρευούσης ἔδρας τῆς φιλοσοφίας. Ἀλλ' ἐν τῇ περιστάσει ἐκείνῃ ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων παρεσκεύαζε πλείστας δυσχερείας καὶ ἐπέσειε μεγίστους κινδύνους. Εἶναι πεπρωμένον, φαίνεται, ἵνα πολλάκις ἡ τῶν χρηστῶν ἀνδρῶν ψυχικὴ δύναμις καὶ τοῦ ἠθους σεμνότης σκληρῶς δοκιμάζεται καὶ πρὸς τὸ μέγεθος τῶν κωλυμάτων μετρομένη ἰσχυροτέρα καὶ περικαλλεστέρα ἀναφαίνεται. Παρερχόμεθα ὡς ἀκαίρους τῇ παρουσίᾳ ἐορτῇ τῆς πικρίας, ὡς ὑπέστη ὁ διδάσκαλος, καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς ἐκινδύνευσεν. Εἶναι ὅμως πρόδηλον καὶ καταφανὲς ποῖαν ἀληθῶς ἀξίαν δύναται νὰ ἔχωσιν οἱ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀσχημονοῦντες καὶ τὴν θεῖαν ἀλήθειαν πρὸς τὰ προσωπικὰ πάθη συγχέοντες. Ἰύχη δ' ὅμως ἀγαθῆ, τὸ δίκαιον ἐπεκράτησε καὶ ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τῆς φιλοσοφικῆς Σχολῆς διορίσθη ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐπιστήμης τακτικὸς καθηγητῆς ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος. Ἐκτοτε διετέλεσε διδάσκων ἀκαταπόνητος ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ δίκην σε-